

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: **NADVÁHA A OBEZITA DĚTÍ V ČR: VÝVOJ A TRENDY V TRANSFORMAČNÍM OBDOBÍ**

Autor práce: Bc. Nikola Řihošková

1. Obsah práce

Cíle, výzkumné otázky, hypotézy (*přiměřenost cílů, geografický charakter a relevance cílů, teoretické podložení hypotéz aj.*)

Autorka se zabývá velmi aktuálním tématem – obezitou u českých dětí, změnami její prevalence v čase, analýzami vztahů mezi nadváhou či obezitou a věkem, pohlavím dítěte, obdobím těhotenství matky, okolnostmi porodu, délkou kojení a také vzděláním matky. Výběr ukazatelů, stanovené hypotézy a cíle práce považuji s ohledem na dostatek teoretických podkladů za velmi vhodně zvolené. Součástí práce je také porovnání prevalence obezity na úrovni krajů, ale domnívám se, že zde je, vzhledem k datům, které autorka měla k dispozici interpretace výsledků poněkud omezená. Jedním důvodem je nepoměrné početní zastoupení dětí v jednotlivých krajích (např. Jihomoravský kraj zahrnuje 3895 dětí, kraj Pardubický 723 dětí) a také je otázkou, zda je vhodné srovnávat výskyt obezity v krajích za celé 15 leté období. Tyto okolnosti nejsou v práci nijak komentovány.

Práce s literaturou (*teoretické ukotvení práce, diskuse a kritické zhodnocení literatury aj.*)

Výčet použité literatury je bohatý, odborná literatura je dobře citována. Ve třech případech jsem nenašla v textu odkaz na: Adámková, Arenz, Rážová. V jednom z úvodních odstavců je konstatování o současném stavu obezity v Česku s odkazem na práci autora (Hainer a kol) z roku 1999. Pravděpodobně by bylo možné najít i aktuálnější zdroj. Vzhledem ke značnému objemu informací spojených s obezitou oceňuji orientaci autorky v problematice a její schopnost zaměřit se v teoretické části na podstatné informace o příčinách a rizikových faktorech, jako jsou genetické a prenatální vlivy, nedostatek fyzické aktivity a výživa. U problematiky výživy bych očekávala o něco podrobnější rozbor tohoto, nepochybně jednoho z nejdůležitějších, vlivů na vznik obezity než je rozsah 2 odstavců s kladením důrazu na vysoké ceny potravin a reklamu. Zdravotní komplikace a dopady jsou popsány dobře, nejrůznější společenské strategie jsou popsány podrobně, méně je pak diskutován jejich dopad a úspěšnost.

Metodika práce (*vhodnost aplikovaných metod, kvalita a vhodnost použitých dat aj.*)

Jednalo se o zpracování dat celostátního monitoringu alergických onemocnění SZÚ z let 1996-2012. Z datového souboru byly velmi dobře vybrány proměnné a sledován jejich vztah k nadváze a obezitě dítěte. Rozsah zpracovaných dat a použití statistických metod je vhodně zvolené a popsáno, jedná se o popisnou statistiku, doplněnou regresní analýzou. Charakteristika souboru je provedena pečlivě, ale chybí komentář k absenci věkové skupiny sedmnáctiletých v roce 1996, což je pro následné srovnávání prevalence v jednotlivých letech poměrně důležité.

Analytická část práce (*správnost a interpretace výsledků, detailnost, struktura a provázanost analýzy*)

V kapitole Výsledky je v první části řešen vývoj obezity v čase, konkrétně v letech 1996 až 2012 (první hypotéza – očekávaný nárůst v čase). V grafu č. 3 jsou pak znázorněny podíly kategorií BMI v jednotlivých letech 1996 – 2012. Jak je uvedeno, jedná se o všechny věkové skupiny dohromady, ale dá se předpokládat, že v roce 1996 byl výskyt obezity pravděpodobně celkově nižší právě pro absenci sedmnáctiletých, (obezita narůstá s věkem, jak je dále v práci prokázáno). Vývoj nadváhy/obezity v čase podle jednotlivých věkových skupin je v pořádku. Podle očekávání došlo k nárůstu obézních respondentů v čase, avšak tato stanovená hypotéza je potvrzena pouze vizuálně konstatováním „lze vidět, že“ a pro testování trendu nebyla použita žádná statistická metoda.

Analýzy závislostí mezi nadváhou/obezitou a vybranými faktory autorka prováděla v jednotlivých věkových skupinách. Nejprve byl zkoumán vliv pohlaví a dalších faktorů z anamnézy, nakonec zjišťován vliv věku jako takového. S výjimkou rozdílného výskytu nadváhy/obezity v různém věku nebyly, s ohledem na průběh těhotenství, porod, porodní hmotnost, kojení atd., nalezeny žádné statisticky významné rozdíly. Při výpočtech byla proměnná BMI rozdělena na 2 kategorie, hmotnost < 90 p (podváha + norma) a >90 p (nadváha + obezita). Je otázkou, zda toto hrubší rozdělení (děti s podváhou a s normální hmotností spadají do jedné skupiny) nemůže být jedním z důvodů, proč nebyly nalezeny žádné významné souvislosti mezi vybranými ukazateli. Z medicínského hlediska jsou děti s podváhou považovány za rizikovou skupinu, stejně jako děti s nadváhou, a mohou mít jiné charakteristiky než děti s normální hmotností. Dalším námětem do diskuse je, zda se vztahy mezi nadváhou/obezitou a zkoumanými faktory nemění v čase (jedná se o patnáctileté období) vlivem změn ve společnosti, jako je např. rostoucí úroveň vzdělání, tlak na to dobře vypadat, nebýt obézní atd. zejména u starších dívek a podobně. Bylo by zajímavé toto v diskuzi okomentovat.

Jedním ze zkoumaných faktorů byl i vliv kojení na budoucí nadváhu/obezitu. Chápu na jedné straně snahu autorky rozdělit soubor na 2 početně rovnoměrné skupiny, na druhé straně však není vyloučeno, že se i tady očekávaný efekt „ztratil“ v příliš hrubém rozdělení. V tomto případě se v jedné skupině ocitají děti nekojené vůbec + kojené do tří měsíců a ve druhé skupině děti kojené déle než tři měsíce. Ze zdravotního hlediska by bylo vhodnější oddělit děti nekojené, kojené krátkou dobu a děti kojené déle, např. více než 6 měsíců.

Poslední částí práce byla analýza rozdílné prevalence obezity v krajích ČR – viz připomínky v odstavci „Cíle, výzkumné otázky....“

Závěry práce (*odpovědi na výzkumné otázky, zasazení závěrů do širšího kontextu výzkumu aj.*)

Závěry práce jsou formulovány stručně a přehledně, obsahují i vlastní doporučení. Diskuze, zejména v její první části se omezuje na spíše zopakování výsledků. Část diskuze věnovaná geografickým rozdílným v prevalenci nadváhy/obezity je popsána výstižně, autorka se zamýšlí nad příčinami rozdílného výskytu nadváhy/obezity v jednotlivých krajích. Obě zkoumané hypotézy byly řádně zodpovězeny.

2. Formální náležitosti práce (*zatrhněte Vaši volbu*)

Formální úprava: **výborná** / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Stylistická úroveň: **výborná** / velmi dobrá / **dobrá** / nevyhovující

Citační úroveň: výborná / **velmi dobrá** / dobrá / nevyhovující

Komentář (vč. kvality grafiky, (ne)přiměřenosti délky práce aj.)

Práce je po formální stránce velmi dobře zpracovaná, přehledná, s minimálním množstvím překlepů a chyb. Úprava a prezentace tabulek a grafů je na velmi dobré úrovni. Stylisticky je práce mírně nevyvážená, odstavce výborně formulované v kontrastu s formulacemi méně obratnými (např. na str. 25, formulace vycházející z lit. zdroje Lamarque 2017 příliš nedává smysl), někdy chybí návaznost mezi jednotlivými odstavci. V práci se občas vyskytují nesrovnalosti, jako např. na str. 26: „*průměrná prevalence v Argentině v roce 1990 byla 14,5 %, v roce 2007 25 %, to znamená zvýšení prevalence o 40 %*“. Jedná se o nárůst vyšší než 40 % a lépe by bylo vyjádřit ho pomocí procentních bodů. Při popisu výsledků studie HBSC na str. 28 je konstatováno, že „*jedinou výjimkou s ohledem na nižší prevalenci nadváhy a obezity jsou ukrajinští školáci*“ a ve stejném odstavci pak konstatování, že „*pod průměrem v rámci této studie jsou polští školáci*“. Práce má spíše popisný charakter, autorka se příliš nepouští do vlastních úvah a komentářů.

3. Souhrn

Celkové zhodnocení práce (vč. přínosů práce, provázanosti teoretické a analytické části aj.)

Autorka si vybrala velmi obšírné téma, které je celosvětovým problémem. Oceňuji výběr literárních zdrojů v teoretické části práce a velkou snahu studenta nelékařského - přírodovědného zaměření zorientovat se v problematice, vybrat a sdělit podstatné informace. Teoretická část práce dobře koresponduje s výběrem zkoumaných ukazatelů a také samotný výběr proměnných považuji za velmi zdařilý. Praktická část práce je provedena precizně, trochu schematicky na čtenáře působí popisované výsledky analýz a závěry. Dle mého názoru by některé výsledky zasluhovaly širší diskuzi či zamyšlení. Na druhou stranu všechny cíle, které si autorka stanovila, byly splněny, práce s literaturou, daty i použitím statistických metod je na odpovídající úrovni. Práci doporučuji k obhajobě.

Předloženou práci **doporučuji** / nedoporučuji k obhajobě. (zatrhněte Vaši volbu)

Otázky k obhajobě

Jak si vysvětlujete fakt, že existuje mnoho doporučení, postupů a strategií v boji s obezitou, ale prevalence nadváhy a obezity stále roste?

Můžete uvést nějaké příklady provedení preventivních opatření dětské obezity u nás?

Na str. 64 – Kartodiagram dle krajů – je uveden vysoký podíl dětí s hmotností < 10.p u dětí v Moravskoslezském kraji (odhadem 75 %), je to uvedeno i v textu. Je tomu skutečně tak?

Datum:

1. 9. 2017

Autor posudku:

MUDr. Jana Kratěnová

Podpis: